

DOI 10.29254/2077-4214-2023-2-169-11-13

UDC 061.75

Halyuk U. M., Mota O. M., Fik V. B., Pokotylo P. B.

PROFESSOR MYKHAILO ANDRIYOVYCH NETLYUKH

(up to 90 years from the date of birth)

Danylo Halytsky Lviv National Medical University (Lviv, Ukraine)

uhalyuk@gmail.com

In 2022, 90 years passed since the birthday of the outstanding Ukrainian scientist-anatomist, head of the Department of Normal Anatomy of the Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Professor Mykhailo Andriyovych Netlyukh, and 50 years since the publication of his first "Latin-Ukrainian Anatomical Dictionary (International and Ukrainian anatomical nomenclature)" (Kyiv, Naukova dumka, 1972).

Mykhailo Andriyovych Netlyukh was born on October 25, 1932, in the village of Bryshche, now Zhovkiv district, Lviv region, in the family of a village blacksmith. 1949 he entered the Lviv State Medical Institute, graduating in 1955. For five years, Dr Mykhailo Netlyukh worked as the head of the district hospitals of Chernytsia, Penyaki, and Velyki Silka and as a surgeon in the village of Pidkamin. Since 1960, he studied the postgraduate course at the Department of Normal Anatomy of the Lviv State Medical Institute under the supervision of Professor Andriy Pavlovich Lyubomudrov. In 1963, he successfully defended his PhD thesis on the functional anatomy of the subclavian artery. From 1963 to 1975, Mykhailo Andriyovych worked as an assistant at the Department of Normal Anatomy, as well as on the creation of the "Latin-Ukrainian Anatomical Dictionary". M.A. Netlyukh received permission to print this dictionary after a long bureaucratic process and a decision of the Editorial and Publishing Council of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. Academician of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR V.G. Kasyanenko was the responsible editor for the issue. Since 1975, M.A. Netlyukh headed the Central Research Laboratory, received the academic title of senior researcher, and planned and executed a doctoral dissertation on the topic: "Functional morphology of the myocardium of the ventricles of the heart and its bloodstream under experimental influences." Since 1979, Mykhailo Andriyovych worked as an associate professor of the department, and from 1988 to 2000, he was the head of the department of Normal Anatomy of Danylo Halytsky Lviv National Medical University.

Since the end of the 80s, Professor Mykhailo Netlyukh actively joined the organization of the People's Movement of Ukraine at our university and the branch of the Scientific Society named after Shevchenko. Mykhailo Andriyovych headed the Lviv regional branch of the Scientific Society of Anatomists, Histologists, Embryologists and Topographic Anatomists (SS AHET). He was a mem-

ber of the Presidium of the SS AHET of Ukraine. Professor M.A. Netlyukh – the author of more than 120 scientific and scientific-methodical works, including five terminological dictionaries, 11 rationalizing proposals and the invention "Device for combined filling of the vascular bed of the heart". Mykhailo Andriyovych trained one doctor of medical sciences and five PhD in Medical Sciences. A special place in the scientific and methodological work of M.A. Netlyukh. occupies the "Latin-Ukrainian Anatomical Dictionary (International and Ukrainian Anatomical Nomenclature)" (Kyiv, Naukova Dumka, 1972), which was the first printed Ukrainian edition of the international anatomical terminology of that

time, as well as the "Ukrainian-Latin Anatomical Dictionary (Anatomical Nomenclature)" (Lviv, 1995; 2000). The mentioned dictionaries of M.A. Netlyukha passed the test in teaching medical disciplines, writing scientific articles, manuals and textbooks in the first years after the declaration of Ukraine's independence (August 24, 1991) and granting the Ukrainian language the status of the state language (Constitution of Ukraine, Section 1., General Principles, Article 10). Based on the dictionaries of Professor Mykhailo Netlyukh, the first manuals and textbooks on "Human Anatomy" were written in Ukrainian, as well as numerous textbooks on clinical disciplines. At the end of the 1990s, the Ukrainian Anatomical Nomenclature Commission (Chairman – I.I. Bobryk, Deputy Chairman – M.A. Netlyukh) began its work, which prepared for publication a collectively developed edition of the Ukrainian Anatomical Nomenclature, which today has a normative character. The main provisions relating to Ukrainian anatomical names were presented in the reports of M.A. Netlyukh, with further discussion at the All-Union Conference "Problems of the Regulation of Medical Terminology" (Riga, 1989), at meetings of the Lviv Regional Branch of the SS AHET of Ukraine (1992, 1993), at the meeting of the medical commission of the Scientific Society named after Shevchenko (1992) and at the 1st International Scientific Conference "Current Problems of Medical Terminology" (Lviv, 1993). Mykhailo Andriyovych Netlyukh can rightfully be called the defender of Ukrainian names in anatomy and medicine. He modestly continued to do his essential Ukrainian work even though in the then Ukrainian society in the 1970s and until the end of the 1980s, there was oppression and persecution of the Ukrainian intelligentsia by the Soviet party bodies.

In the early 1990s, Mykhailo Andriyovych Netlyukh accepted a young group of scientists and postgraduate students, including us, to the Department of Normal Anatomy of the Lviv State Medical Institute. He had to work a lot with us, teach, and educate to grow worthy continuation of the Lviv anatomical school. More than 30 years have passed since we first met Mykhailo Andriyovych and more than 20 years since our dear Teacher passed away. More than once, we had to go on business trips to higher medical educational institutions in Ukraine, where the good name of our dear Mykhailo Andriyovych was known, first of all, as the author of the first Ukrainian anatomical dictionary, an energetic supporter of Ukrainian anatomical and medical names, a scientist and a talented teacher. The heads of departments of normal anatomy at medical universities of Ukraine spoke of Mykhailo Andriyovych Netlyukh as one of the most educated Ukrainian scientists of his time, with encyclopedic knowledge and a subtle and creative sense of the Ukrainian language. Mykhailo Andriyovych was fond of Ukrainian poetry, classical music, and violin playing. We have memories of the evening of poetry dedicated to Vasyl Simonenko, which Mykhailo Andriyovych expertly held in the student dormitory in the spring of 2000. Until the last day of his earthly life, Mykhailo Andriyovych worked tirelessly because his fundamental rule of life was – no day without work. He managed to write a review of the first Ukrainian-language textbook on human anatomy by the outstanding Ukrainian anatomist O.I. Svyridov. This long-awaited textbook was published under the editorship of Professor Ivan Iva-

novich Bobryk in 2000. Mykhailo Andriyovych Netlyukh died in Lviv on January 4, 2001, after a long and severe illness. He was buried at the Yanivskiy cemetery.

In his article "The Ukrainian language is the language of the free and dignified, it unites and protects us from the enemy", Taras Dmytrovych Kremin, Commissioner for the Protection of the State Language, wrote that "today we are observing the consolidation of Ukrainian society in the conditions of a full-scale invasion of Russian criminals, as well as strengthening the language front in Ukraine. After February 24, 2022, it was the language border that clearly pointed to the enemy and reminded us that the Ukrainian language is a fundamental element of Ukrainian identity, unity and security (T.D. Kremin. The way of victory, 2023. – Issue 6. – P. 2.).

In our opinion, this is the anniversary date of the Ukrainian professor-anatomist Mykhailo Andriyovych Netlyukh, our dear teacher and mentor, who tirelessly, dignified, heroically defended, nurtured and developed Ukrainian names in anatomy and medicine in general, created and enriched the Ukrainian-speaking space in the years that it is difficult to call them favourable for the development of the Ukrainian language, science and culture, affirms our grateful memory, which does not fade or wither over time. We hope that the "Latin-Ukrainian Anatomical Dictionary" by M.A. Netlyukh, published 50 years ago, will delight medical students, doctors, philologists and all interested people with its language richness in new editions more than once.

DOI 10.29254/2077-4214-2023-2-169-11-13

УДК 061.75

Галюк У. М., Мота О. М., Фік В. Б., Покотило П. Б.

ПРОФЕСОР МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ НЕТЛЮХ

(до 90-ліття від дня народження)

Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького (м. Львів, Україна)

uhalyuk@gmail.com

У 2022 році минуло 90 років від дня народження видатного українського вченого-анатома, завідувача кафедри нормальної анатомії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, професора Михайла Андрійовича Нетлюха і 50 років після виходу у світ його першого "Латинсько-українського анатомічного словника (Міжнародна і українська анатомічна номенклатура)" (Київ, Наукова думка, 1972).

Михайло Андрійович Нетлюх народився 25 жовтня 1932 року у селі Брище, нині Жовківського району, Львівської області в родині сільського коваля. У 1949 році вступив до Львівського державного медичного інституту, який закінчив 1955 року. Впродовж 5 років доктор Михайло Нетлюх працював завідувачем дільничних лікарень сіл Черниця, Пеняки та Великі Сілки, хірургом у лікарні с. Під-

камінь. З 1960 року – навчався в аспірантурі на кафедрі нормальної анатомії Львівського державного медичного інституту під керівництвом професора Андрія Павловича Любомудрова. У 1963 році успішно захистив кандидатську дисертацію присвячену функціональній анатомії підключичної артерії. З 1963 до 1975 року Михайло Андрійович працював асистентом на кафедрі нормальної анатомії, а також над створенням "Латинсько-українського анатомічного словника". Дозвіл до друку цього словника М.А.Нетлюх одержав після тривалої бюрократичної тяганини і постанови Редакційно-видавничої ради Академії Наук Української РСР. Відповідальним редактором за випуск був академік АН УРСР В.Г.Касьяненко. З 1975 року М.А.Нетлюх очолював Центральну науково-дослідну лабораторію, отримав вчене звання старшого на-

укового співробітника, запланував і виконав докторську дисертацію на тему: “Функціональна морфологія міокарда шлуночків серця та його кровоносного русла при експериментальних впливах”. З 1979 року Михайло Андрійович працював на посаді доцента кафедри, а з 1988 року до 2000 року – завідувача кафедри нормальної анатомії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

З кінця 80-их років професор Михайло Нетлюх активно долучився до організації в нашому університеті Народного Руху України та осередку Наукового товариства ім. Шевченка. Михайло Андрійович очолював Львівське обласне відділення Наукового товариства анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів (НТ АГЕТ) та входив до складу Президії НТ АГЕТ України. Професор Нетлюх М.А. – автор понад 120 наукових та науково-методичних праць, серед яких 5 термінологічних словників, 11 раціоналізаторських пропозицій та винаходу “Пристрою для комбінованого наповнення судинного русла серця”. Михайло Андрійович підготував одного доктора медичних наук та п'ять кандидатів медичних наук. Особливе місце у науково-методичній праці Нетлюха М.А. займає “Латинсько-український анатомічний словник (Міжнародна і українська анатомічна номенклатура)” (Київ, Наукова думка, 1972), який був першим друкованим українським виданням міжнародної анатомічної термінології того часу, а також “Українсько-латинський анатомічний словник (анатомічна номенклатура)” (Львів, 1995; 2000). Згадані словники М.А. Нетлюха пройшли випробування при викладанні медичних навчальних дисциплін, написанні наукових статей, посібників і підручників в перші роки після проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) і надання українській мові статусу державної мови (Конституція України, Розділ 1., Загальні засади, стаття 10). На основі словників професора Михайла Нетлюха були написані українською мовою перші посібники і підручники з “анатомії людини”, а також численні підручники з клінічних дисциплін. В кінці 1990-их років розпочала свою роботу Українська Анатомічна Номенклатурна Комісія (голова – І.І. Бобрик, заступник голови – М.А.Нетлюх), яка підготувала до друку колективно опрацьоване видання Української анатомічної номенклатури, яка має на сьогоднішній день нормативний характер. Основні положення, що стосуються українських анатомічних назв, були представлені у доповідях М.А.Нетлюха, з подальшим обговоренням на Всесоюзній конференції “Проблеми упорядкування медичної термінології” (Рига, 1989), на засіданнях Львівського обласного відділення НТ АГЕТ України (1992, 1993), на засіданні лікарської комісії Наукового товариства ім. Шевченка (1992) і на I Міжнародній науковій конференції “Актуальні проблеми медичної термінології” (Львів, 1993). Михайла Андрійовича Нетлюха можна по праву називати захисником українських назв в анатомії і медицині. Він продовжував скромно робити свою важливу українську справу не дивлячись на те, що в тодішньому українському суспільстві у 1970-их і до кінця 1980-их років мали місце утиски і переслідування української інтелігенції зі сторони радянських партійних органів.

Михайло Андрійович Нетлюх на початку 90-их років прийняв на кафедру нормальної анатомії Львівського державного медичного інституту молоде попо-

внення науковців та аспірантів, серед яких були і ми. Йому довелося дуже багато з нами працювати, навчати, виховувати, щоби зростало гідне продовження львівської анатомічної школи. Минуло понад 30 років від нашого першого знайомства з Михайлом Андрійовичем і більше 20 років, як нашого дорогого Вчителя не стало. Нам не раз доводилося бути у відрядженнях до вищих медичних навчальних закладів України, де добре ім'я нашого дорогого Михайла Андрійовича було відомим, перш за все, як автора першого українського анатомічного словника, енергійного прихильника українських анатомічних і медичних назв, вченого і талановитого педагога. Завідувачі кафедр нормальної анатомії медичних університетів України відгукувалися про Михайла Андрійовича Нетлюха, як про одного з найбільш освічених українських вчених свого часу, людину з енциклопедичними знаннями, з тонким і творчим відчуттям української мови. Михайло Андрійович захоплювався українською поезією, класичною музикою і грою на скрипці. В нас залишилися спогади про вечір поезії присвячений Василю Симоненку, який Михайло Андрійович майстерно проводив у студентському гуртожитку весною 2000 року. До останнього дня свого земного життя, Михайло Андрійович невтомно трудився, бо його життєвим фундаментальним правилом було – жодного дня без праці. Він встиг написати рецензію на перший україномовний підручник з анатомії людини видатного українського анатома О.І.Свиридова. Цей довгоочікуваний підручник вийшов під редакцією професора Івана Івановича Бобрика у 2000 році. Помер Михайло Андрійович Нетлюх 4 січня 2001 року у Львові після тривалої і важкої хвороби. Похований на Янівському кладовищі.

У своїй статті “Українська мова – мова вільних та гідних, вона єднає та захищає нас від ворога” Тарас Дмитрович Кремін, Уповноважений із захисту державної мови написав, що “на сьогоднішній день ми спостерігаємо консолідацію українського суспільства в умовах повномасштабного вторгнення російських злочинців, а також зміцнення мовного фронту в Україні. Після 24 лютого 2022 року саме мовний кордон чітко вказав на ворога і нагадав, що українська мова є засадничим елементом української ідентичності, єдності і безпеки (Т.Д.Кремін. Шлях перемоги, 2023. – Вип. 6. – С. 2.).

На нашу думку, ця ювілейна дата українського професора-анатома Михайла Андрійовича Нетлюха, нашого дорогого Вчителя і наставника, який невтомно, гідно, героїчно захищав, плекав і розвивав українські назви в анатомії і загалом в медицині, творив, збагачував україномовний простір в роки, які важко назвати сприятливими для розвитку української мови, науки і культури, стверджує нашу вдячну пам'ять, яка з плином часом не тьмяніє і не в'яне. Маємо надію, що “Латинсько-український анатомічний словник” М.А.Нетлюха, який вийшов з друку 50 років тому, буде ще не раз радувати у нових редакціях своїм мовним багатством студентів-медиків, лікарів, філологів і усіх зацікавлених.